

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СПРИЙМАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Підвищення ролі загальнолюдських, естетичних, етичних, художніх цінностей у сучасному суспільстві ставить за мету посилення культурологічної спрямованості сучасної освіти. Наразі актуальності набуває проблема формування ціннісного, особистісного ставлення майбутнього вчителя до явищ дійсності, зокрема музичного мистецтва.

Означена проблема привертала увагу багатьох учених. У філософському аспекті її розглядали В.Андрущенко, І.Зязюн, В.Кремень та інші. Психологічні дослідження присвячені визначенню сутності поняття “ставлення” (О.Лазурський, В.Мясищев); природі цінностей (І.Бех, О.Леонтєв, Л.Виготський, С.Рубінштейн та інші); місця ставлення у структурі особистості (О.Бодальов, Л.Божович, Б.Ломов та інші). Цінними є розробки естетичного ставлення особистості до явищ дійсності та мистецтва (А.Альохін, Ю.Борєв, Д.Джола, Н.Крилова, В.Кудін, Л. Новікова та інші).

Педагогічний аналіз стосується вивчення специфіки формування ціннісного ставлення у майбутніх учителів до особистості дитини (І.Бех, І.Зязюн, В.Сухомлинський та інші); педагогічної діяльності (Г.Болдирєва, Т.Морозова, Н.Щепкіна та інші); знань, отриманих у процесі навчання (І.Лернер).

Завдання статті полягає у тому, щоб розглянути розвиток музичного сприймання студентів як основу формування ціннісного ставлення до музичних явищ.

Психологи стверджують, що поняття *ставлення* характеризує “свідомий, вибірковий, оснований на досвіді, психічний зв'язок людини із різними сторонами об'єктивної дійсності, що виражається у її діях, реакціях і переживаннях” [3, с. 35].

На думку І.Беха, це складне утворення є виявом особистості, у якому поєднуються емоційний відгук на явища, когнітивне відображення об'єкта, готовність до певної дії або сама дія. Ставлення відіграє вирішальну роль у процесі формування й розвитку людини, оскільки допомагає встановленню її єдності зі світом [1, с. 9].

І.Лернер підкреслював, що ставлення завжди супроводжує навчальну діяльність особистості і суттєво впливає на процес засвоєння знань. Воно виконує регулятивну функцію по відношенню до її власних потреб, сприяє моральному та естетичному вихованню. Орієнтація лише на передачу необхідних знань, умінь та навичок, без врахування того, яке ставлення вони викликають у особистості, призводить до розриву між її власними потребами й уявленнями про відповідні норми та діяльність [2, с. 68].

Ціннісне ставлення до музичного мистецтва пов'язується із здатністю останнього задовольняти художньо-естетичні потреби особистості. Воно характеризується як явище, де, з одного боку, отримують відображення об'єктивні властивості музичних творів, а з іншого – розвинені музично-естетичні здібності людини. Воно виражає гуманістичну і ціннісну природу особи та передбачає акт потрясіння при зустрічі з художніми цінностями.

Науковці стверджують, що ціннісне ставлення до музичного мистецтва реалізується завдяки повноцінному сприйманню музичних творів, оскільки "поза сприйманням художня цінність залишається не завершеною і в цьому смислі не існує реально" [8, с. 11]. Відтак розвиток музичного сприймання є важливою передумовою формування означеної якості у майбутніх учителів.

На думку Є.Назайкінського, *музичне сприймання* – це процес осягнення й осмислення тих значень, якими володіє музика як мистецтво, як особлива форма відображення дійсності, як естетичний художній феномен [4, с. 91]. Воно передбачає поступове заглиблення слухача в художньо-естетичний зміст твору, створення певного емоційного стану, вияву творчих здібностей особистості, які дозволяють поєднати художню інформацію з її власним життєвим досвідом.

Розвиток музичного сприймання у молоді зумовлюється тими психологічними особливостями, які притаманні цьому віку. Зокрема, специфікою мислення, схильністю до аналізу, здатністю до абстрагування, наявністю попереднього музичного досвіду, зростанням ролі знань, посиленням прагнення до предметно-образного тлумачення творів, осмислення різноманітних засобів музичної виразності, усвідомлення їх зв'язків зі змістом музики [6, с. 62].

Як підкреслює О.Ростовський, важливими ознаками музичного сприймання є його цілісність та асоціативність. Перша допомагає спрямовувати активність студентів на контакт з музичними творами як з художньою цінністю, забезпечує їх охоплення вцілому, у єдності форми та змісту, інша – зумовлює розвиток творчих здібностей, художньо-образного мислення особистості, яке, ґрунтуючись на відчутті інтонації, допомагає проникати у самі глибинні пласти музичного мистецтва, акумулювати найбільш витончені і складні художньо-поетичні ідеї. Водночас, учений відзначає, що розвиток музичного сприймання потребує підвищеної уваги викладачів до умінь студентів, які допомагають осягнути зміст музичного твору. До них, насамперед належать: уміння виявляти інтонаційні зв'язки твору, стежити за розвитком основних інтонацій; уміння відчувати жанрові ознаки у простих та розвинутих формах; уміння розрізняти на слух національно-стильові особливості музики та її драматургічний розвиток; уміння виявляти змістовність функціонування тих виразних засобів, які використані у творі [5, с. 21].

Важливе значення для розвитку музичного сприймання має збагачення емоційного досвіду студентів, оскільки процес переживання як єдино можлива основа спілкування з творами, пронизує всі ступені сприйняття, віддзеркалює різноманітну динаміку емоційних реакцій від безпосередньо чуттєвих виявів до вищих емоцій естетичної насолоди. Завдяки естетичному переживанню, відбувається не лише розуміння музичних творів, а й інтеріоризація змісту музики, тобто особистісне осягнення і засвоєння

музичних цінностей. К.Ушинський відзначав: "Ніщо – ні слова, ні думки, ні навіть вчинки наші не виражають так ясно і правильно нас самих і наше ставлення до світу, як наші почуття: у них відчутно характер не окремої думки, а всього змісту нашої душі її ладу" [7, с. 385]. Тому, якщо студенти байдужі до музики В.Моцарта чи Ф.Мендельсона, розмови про глибокий художній зміст не матимуть для них жодного значення. Лише встановлення емоційно-духовного зв'язку між студентами і музичним твором сприятиме осягненню естетичного змісту, формуванню ціннісного ставлення до нього.

У розвитку музичного сприймання студентів величезна роль відводиться викладачеві. Звичайно, сприймання музики відбувається і без його допомоги, але у цьому разі завжди залишається можливість поверхового сприйняття. Завдання викладача полягає у допомозі при розборі труднощів і поясненні специфіки музичного мистецтва, щирій зацікавленості у кожному студентові, активізації його особистісних виявів, увазі до естетичних оцінок та музичних потреб підростаючого покоління.

Отже, формування ціннісного ставлення до музичного мистецтва у майбутніх учителів зумовлюється розвитком музичного сприймання, що передбачає збагачення вражень від музичних творів, розширення емоційного фонду та уявлень, накопичення художніх і життєвих асоціацій, активізації творчого мислення. Цьому сприятимуть створення довірливих стосунків у процесі взаємодії викладача та студента під час вивчення музично-освітніх дисциплін.

Література:

1. Бех І.Д. Категорія "ставлення" в контексті розвитку образу "Я" особистості / І.Д.Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. - №3. – С.9-22.
2. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения / И.Я.Лернер. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.
3. Мясичев В.Н. Понятие личности в аспектах нормы и патологии / В.Н.Мясичев // Психология личности в трудах зарубежных авторов. - СПб: Питер, 2000. – С. 34-41.

4. Назайкинський Е.В. Логика музикальної композиції / Е.В. Назайкинський. – М.: Музыка, 1982. – 319 с.
5. Ростовський О.Я. Музична педагогіка. Навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали: Навчальний посібник / О.Я.Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2008. – 191 с.
6. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч.-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1997. – 248 с.
7. Ушинський К.Д. Твори в шести томах. – Т. 6-й. – К.: Рад. Школа, 1954. – 616 с.
8. Шитов І.П. Природа художественної цінності / І.П.Шитов. – К.: Вища школа, 1981. – 224 с.

ціннісного ставлення до музичного мистецтва є музичне сприймання студентів, а його розвиток є необхідною передумовою формування. ціннісне ставлення до музичного мистецтва здійснюється на основі музичного сприймання, яке виступає як здатність до осмислення і переживання музичних цінностей. При розвитку музичного сприймання слід враховувати вікові та індивідуальні особливості студентів. Ї має спирають завдання і заходи, які необхідні для цього необхідно мають спиратись на природу цього процесу. Емоційності, сприймання супроводжується переживанням цінності, воно ціннісне за своєю природою. Переживання цінності від виявлення, від задоволення потреби особистості (естетичної потреби, в естетичній насолоді). Цілісність музичного сприймання характеризує - охоплення твору в цілому у єдності форми та змісту. Розвиток музичного сприймання зумовлюється природою цього процесу (емоційності, цілісності, асоціативність - зумовлює розвиток аналітичної сфери, оцінної здатності, розвиток музичного мислення. Для цього увага до ставлення студентів, довірливі стосунки, проблемність і самостійність. Потрібно розвивати мотивацію до самостійного спілкування.

Розвиток музичного сприймання передбачає збагачення музичними враженнями, розширення знань про музичне мистецтво, формування музичного мислення. Мислення є відображенням у свідомості людини музичного образу, який розуміється як сукупність, діалектична єдність раціонального і емоційного [153, с. 137]. Високоорганізоване, зріле музичне мислення демонструє здатність проникати у самі глибинні пласти музичного мистецтва, акумулювати в собі найбільш витончені і складні художньо-поетичні ідеї. Витоки музичного мислення, якщо розглядати їх у генетичному плані, виходять із відчуття інтонації [153, с. 136].

Оволодіння музичними знаннями в процесі музичного сприймання має свою специфіку, яка зумовлюється особливістю музичного мистецтва. Йдеться про емоційну основу музичних знань. Знання тут потрібні насамперед для конструювання особистісного ставлення до світу, особистісного, значить чуттєвого [153, с. 45]. Тому завдання навчання – це не просто ”вбити” знання, а ввести їх у конструкцію особистості.

Відтак, розвиток музичного сприймання як основи ціннісного ставлення до музичного мистецтва характеризує ціннісну взаємодію студентів з музичним мистецтвом. Ця умова передбачає збагачення враженнями від музичних творів, розширення емоційного фонду та уявлень, накопичення відповідних знань, художніх та життєвих асоціацій, розвиток здібностей до більш тонкого розпізнавання змісту, вираженого музикою.

. зміст навчально-виховний процесу у ВНЗ необхідно розглядати як процес залучення особистості до засвоєння. Вузівська освіта має спрямовуватись на реалізацію ціннісно зорієнтованої освіти. Навчання та виховання у вузі має зв'язку з цим проблема розвитку музичного сприймання студентів. є надзвичайно актуальною.

Саме від позиції молодої людини, її переконань залежить духовний розвиток учнів. І тому ознакою особистості є її ставлення до явищ дійсності. і зокрема ціннісне ставлення до музичного мистецтва. Виховання розглядається як процес залучення особистості до засвоєння вироблених людством цінностей. Утвердження людини як найвищої цінності зумовлює потребу. Реформування початкової ланки освіти тісно пов'язане з підготовкою фахівців, спроможних залучити підростаюче покоління до цінного духовного досвіду поколінь, здатних усвідомлювати свою самоцінність, унікальність, . Аксіологічна спрямованість освіти підростаючого покоління має бути враховуватись. Пріоритет підготовки на культурологічних засадах, гуманістична основа.

Вчитель у початковій школі є тим представником, який вводить дітей у світ Добра і краси. спроможна залучити підростаюче покоління до “цінного

духовного досвіду поколінь, сконцентованого у музичному мистецтві, і формуванню, на цій основі, високогуманних рис та якостей кожної дитини” [3, с.39]. У зв’язку з цим актуальності набуває проблема формування ціннісного ставлення до музичного мистецтва у майбутніх фахівців, зокрема вчителів початкових класів, котрі закладають основу освіченості, моральності, музично-естетичної культури молодших школярів, впливають на збагачення їхніх інтересів, розвивають здатність цінувати прекрасне у житті та мистецтві.

Під впливом соціокультурного середовища у них накопичується певний запас слухацьких вражень, асоціацій та образів, які складають семантичну основу музики і служать умовою її розуміння. Молодь часто приваблює ритмізована музика, що відповідає їхній потребі до активних виявів. Вони спроможні досить повно визначити, зрозуміти, що виражає музика, у чому її смисл

стимулює розвиток творчих здібностей, комунікативних умінь, спостережливості, здатності до емпатії та інших ознак, котрі характеризують особистість майбутнього вчителя.

Чому музичне сприймання є основою ціннісного ставлення до музичного мистецтва. тому, що це виявляється через природу цього процесу (його емоційності, цілісності, творчій основі, асоціативності.) І ставлення ціннісне теж характеризується емоційністю творчості мистецтва, який не приніс естетичної насолоди не є цінністю. (емоційна оцінка, переживання цінності музичного мистецтва).

Проте, часто у деяких студентів спостерігається фрагментарний характер сприймання, коли музичний образ розпадається на низку малопов’язаних між собою, нерідко неадекватних вражень. що веде до викривлення сприйнятого, руйнування цілісності суб’єктивного образу.

часто необхідно слідкувати, щоб розвиток музичного сприймання має враховувати на тому, що музичне сприймання циходити з і ґрунтуватись е сприймання має Розвиток музичного сприймання потребує від викладачів

визначається багатьма чинниками, тому викладач має пам'ятати, що художній світ твору відтворюється слухачем з урахуванням усіх впливів, в тому числі й поза музичних, ситуативних.